

Trecerea de la vechiul Cod Civil la noul Cod: analiza unor dispoziții tranzitorii în materia obligățiilor contractuale

Emőd VERESS

PhD, Conf. univ. Dr. Universitatea Sapientia Cluj,
Departamentul de Științe Juridice și Studii Europene
E-mail: emod.veress@sapientia.ro

Abstract. Succesiunea în timp a legilor cauzează probleme tranzitorii specifice. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil – noul Cod civil român – a intrat în vigoare la data de 1 octombrie 2011, și desigur, ridică astfel de probleme tranzitorii. Autorul analizează unele dintre aceste întrebări, în contextul contractelor civile. Un contract este supus legii în vigoare în momentul încheierii lui. Astfel, dacă un contract a fost încheiat înainte de 1 octombrie 2011, în privința acestuia se vor aplica în continuare regulile Codului civil din 1864. Aplicarea paralelă a celor două coduri dă naștere unei perioade lungi de tranziție. Totuși, dacă un contract a fost încheiat sub imperiul vechiului Cod civil, modificarea acestui contract va putea avea loc doar în conformitate cu prevederile noului Cod civil.

Cuvinte cheie: principiul neretroactivității legii, principiul aplicării imediate a legii, încheierea contractului, impreviziune, riscurile contractului, imputația plății

Abstract. The succession in time of laws causes specific transitional problems. The Law no. 287/2009 on the Civil Code – the new Romanian Civil code – entered into force as of October 1, 2011, and raises such issues of implementation. The author emphasizes some of these problems related to the matter of civil contracts. The contract is subject to the provisions of law in force at the time when it was concluded. Consequently, if any contract was concluded before 1st of October 2011, those will continue to be regulated by the provisions of the Civil Code of 1864. The parallel application of the two codes has the effect of a long transitional period. However, even if the contract was concluded under the old Civil Code, the modification of those contracts can only be accomplished according to the new Civil Code.

Keywords: principle of non-retroactivity of the law, the principle of immediate application of the law, conclusion of contract, exceptional change of circumstances, contractual risks, imputation of payment

1.

Aplicarea legii civile în timp este guvernată de unele principii de bază, destul de simple la o primă vedere:

- legea civilă se aplică din momentul intrării sale în vigoare¹ până la data abrogării sale (exprese sau tacite, totale sau parțiale),
- principiul neretroactivității legii civile noi, respectiv
- principiul aplicării imediate a legii civile noi.

Noul Cod civil stabilește un set de reguli intertemporale cu aplicabilitate generală:

– dacă o lege se aplică cât timp este în vigoare, atunci actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor.² Legea nouă nu poate atribui situațiilor juridice trecute (precum și actelor și faptelor juridice din care ele provin) efecte noi, introduse prin această lege nouă. Legea nouă nu le poate distribui efecte pe care ele nu le puteau produce;³

– actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse dispozițiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit dispozițiilor legii noi;⁴

– prescripțiile, decăderile și uzucapiunile începute și neîmplinite la data intrării în vigoare a legii noi sunt în întregime supuse dispozițiilor legale care le-au instituit;⁵

– dispozițiile legii noi se aplică tuturor actelor și faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârșite după intrarea sa în vigoare, precum și situațiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare;⁶

– dispozițiile legii noi sunt de asemenea aplicabile și efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi.⁷

În situațiile în care se succed în timp legi civile, apar însă multe probleme specifice, cu caracter tranzitoriu. Adoptarea Legii nr. 287/2009 privind Codul

1 Conform art. 78 din Constituția României, republicată, intrarea în vigoare a legii are loc fie la 3 zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, fie la o altă dată ulterioară publicării menționată în cuprinsul legii.

2 Noul Cod civil, Art. 6 alin. (2).

3 Perju 2011, 15.

4 Noul Cod civil, Art. 6 alin. (3).

5 Noul Cod civil, Art. 6 alin. (4).

6 Noul Cod civil, Art. 6 alin. (5).

7 Noul Cod civil, Art. 6 alin. (6).

civil și intrarea sa în vigoare începând cu data de 1 octombrie 2011 ridică astfel de probleme de aplicare în timp. Dintre aceste probleme, analizez unele situații specifice care se referă la materia contractelor civile.

2.

Neretroactivitatea legii este un principiu constituțional, prevăzut de art. 15 alin. (2) din Constituția României, republicată (adică chiar primul articol din titlul privind drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale), care stabilește că legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile. Acest principiu, prin care se realizează securitatea juridică ca atribut inerent al statului de drept, este explicat prin faptul că este absurd să se pretindă ca un subiect de drept să răspundă pentru o conduită ce a avut-o anterior intrării în vigoare a unei legi care reglementează această conduită, fiindcă acest subiect de drept nu putea să prevadă ce va reglementa legiuitorul, iar comportamentul său este normal și firesc dacă se desfășoară în cadrul ordinii de drept atunci în vigoare.⁸ Desfășurarea normală a activității subiecților de drept ar fi primejduită dacă actele sau faptele lor, considerate legale în momentul încheierii sau săvârșirii lor, ar putea fi declarate ulterior ilegale și, în consecință, sancționate, declarate nevalabile, lipsite de efecte juridice.⁹ S-a arătat că, vocația legii noi de a infirma situațiile juridice anterioare ar crea nesiguranță în circuitul civil și ar sufla neîncredere în lege, întrucât ar dispărea orice putință de previzibilitate și stabilitate.¹⁰

De aici rezultă că, inclusiv în materia contractelor, noul Cod civil nu poate retroactiva (sancțiunea fiind neconstituționalitatea oricărei prevederi legale civile care ar produce efecte retroactive), adică nu se poate aplica faptelor constitutive, modificatoare sau extinctive de situații juridice, realizate în întregime înainte de intrarea în vigoare a legii noi, cât și efectelor produse înainte de acest termen (*facta praeterita*). Însă, în multe situații, efectele actelor și faptelor se prelungesc în timp, de exemplu, un contract încheiat înainte de data de 1 octombrie 2011, își poate produce efectele specifice după această dată sau și după această dată, și de aici rezultă un conflict între legea veche și legea nouă, care trebuie soluționat ori prin aplicarea regulilor generale, ori printr-un set de norme specifice aplicabile unor situații juridice concrete.

8 Constantinescu-Iorgovan-Muraru-Tănăsescu 2003, 18-19.

9 Drăganu 1998, 160-161.

10 Boroi 2010, 19.

3.

Regula generală este următoarea: contractul este supus dispozițiilor legii în vigoare la data când a fost încheiat în tot ceea ce privește încheierea, interpretarea, efectele, executarea și încetarea sa.¹¹ În consecință, în cazul contractelor care s-au încheiat anterior datei de 1 octombrie 2011, se vor aplica în continuare prevederile vechiului Cod civil, din 1864. Vechiul cod ultraactivează,¹² dacă aceste efecte se produc după data de 1 octombrie 2011, adică legea veche guvernează situațiile juridice pendinte (*facta pendentia*), adică în cazul contractelor încheiate anterior Codului, legea veche supraviețuiește.¹³

Aplicarea paralelă a celor două coduri are ca efect o lungă perioadă tranzitorie. De exemplu, dacă la data de 29 septembrie 2011 s-a încheiat un contract de credit pe 25 de ani și o ipotecă imobiliară accesorie, atunci chiar și peste două decenii trebuie să ne raportăm la prevederile vechiului Cod civil.¹⁴

Însă, chiar dacă contractul s-a încheiat sub imperiul vechiului Cod civil, modificarea lui se poate efectua doar conform prevederilor noului Cod. În acest sens, legea dispune că „modificarea contractului se face cu respectarea tuturor condițiilor prevăzute de legea în vigoare la data modificării”.¹⁵ Această abordare decurge din principiul aplicării imediate a legii civile noi. Rezultatul? Unul și același contract poate fi supus în paralel, adică în același timp, prevederilor celor două Coduri: părțile modificate din contract noului Cod civil, părțile nemodificate vechiului Cod civil din 1864.

4.

Noul Cod, prin art. 1182 alin. (2) și (3), în privința încheierii contractului, prevede că un contract se încheie numai prin acordul asupra elementelor esențiale ale acestuia.

De o însemnătate practică importantă este noțiunea de element esențial. Ce este un element esențial, de exemplu, în cazul unui contract de vânzare? Doar bunul și prețul, sau și alte elemente, ca momentul transmiterii dreptului de proprietate, momentul transmiterii riscurilor, clauza penală pentru neplată etc.? Este foarte grea de-

11 MO, partea I-a, nr. 409 din 10 iunie 2011. Art. 102 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

12 Eliescu 1967, 104–106.

13 Perju 2011, 14–19.

14 Numeroase texte din Legea nr. 71/2011 doar reiterează pentru cazuri singulare această regulă. De exemplu, art. 124 stabilește că „pentru cesiunile de drepturi litigioase încheiate înainte de intrarea în vigoare a Codului civil își păstrează aplicabilitatea dispozițiile art. 1.402-1.404 din Codul civil din 1864.” Texte de acest gen sunt de prisos, fiindcă reiau pur și simplu regula generală de aplicare a legii civile în privința contractelor.

15 Legea nr. 71/2011. Art. 102 alin. (2)

terminarea sferei elementelor esențiale, pentru că acestea au natură subiectivă, diferă de la contract la contract, în funcție de interesele și scopurile urmărite de către părți.

Conform noului Cod civil, dacă sunt determinate elementele esențiale, elementele secundare pot fi convenite ulterior ori se poate încredința determinarea acestora unor terțe persoane. Contractul este perfect valabil chiar dacă părțile nu ajung la un acord asupra elementelor considerate secundare, ori terța persoană desemnată pentru determinarea acestor elemente nu ia nici o decizie. Într-o asemenea situație, instanța judecătorească va fi chemată să dispună completarea contractului cu aceste elemente secundare, la cererea oricăreia dintre părți, ținând seama, după împrejurări, de natura contractului și de intenția părților. Adică un consimțământ parțial, realizat asupra elementelor considerate esențiale, creează contractul. Această inovație pare străină de concepția clasică a contractului, unde conținutul contractului, în integralitatea sa, este determinat prin acordul de voințe a părților contractante.

Ceea ce ne interesează însă în cadrul acestui demers este aplicarea în timp a acestor noi reguli.

Dacă ne raportăm la prevederile generale privind aplicarea legii civile în timp în privința contractelor, atunci această regulă ar fi aplicabilă tuturor contractelor încheiate după intrarea în vigoare a noului Cod. Nu este așa. Legea nr. 71/2011 restrânge sfera de aplicare a normelor cuprinse în art. 1182 alin. (2) și (3) C. civ., dispunând că aceste prevederi „nu sunt aplicabile contractelor a căror negociere a început înainte de intrarea în vigoare a Codului civil”.¹⁶ Adică, pentru a înlătura de la aplicare aceste dispoziții, trebuie făcută dovada că negocierea contractului a început înainte de data de 1 octombrie 2011. Dacă negocierea a început după intrarea în vigoare a noului Cod, atunci nu se mai pot înlătura de la aplicare aceste reguli, fiindcă au caracter imperativ.¹⁷

5.

Noul Cod civil prevede următoarele: contractul se încheie în momentul și în locul în care acceptarea ajunge la ofertant, chiar dacă acesta nu ia cunoștință de ea din motive care nu îi sunt imputabile.¹⁸ Determinarea momentului încheierii contractului este importantă din mai multe puncte de vedere, de exemplu existența capacității părților de a contracta se verifică în funcție de acest moment; până la momentul perfectării contractului, fiecare parte își poate revoca propu-

¹⁶ Art. 105.

¹⁷ Pentru determinarea noțiunii de element contractual esențial, trebuie avut în vedere și art. 1185 C. civ, conform căruia „atunci când, în timpul negocierilor, o parte insistă să se ajungă la un acord asupra unui anumit element sau asupra unei anumite forme, contractul nu se încheie până nu se ajunge la un acord cu privire la acestea.”

¹⁸ C. civ. Art. 1186 alin. (1).

nerea sau acceptarea; din acest moment se strămută dreptul de proprietate în contractele translativ de proprietate; din acest moment începe să curgă termenul de prescripție extinctivă; legea aplicabilă raportului juridic născut din contract va fi determinată tot în raport de locul și momentul perfectării contractului etc.¹⁹

Noul Cod consacră teoria recepțiunii ofertei (teoria primirii acceptării), potrivit căreia contractul se consideră încheiat în momentul primirii de către ofertant a răspunsului privind acceptarea ofertei, chiar dacă ofertantul nu a luat la cunoștință acest răspuns. Vechiul Cod comercial a consacrat teoria informațiunii (teoria cunoașterii acceptării), adică contractul s-a considerat încheiat în momentul în care contractantul a luat efectiv la cunoștință acceptarea ofertei,²⁰ totuși cu nuanțarea că recepția acceptării a dat naștere la o prezumție relativă de cunoaștere a acceptării.

În concepția noului Cod, acceptarea ofertei nu trebuie conștientizată, acordul de voințe se realizează faptic prin primirea ofertei. Dacă destinatarul ofertei nu ia la cunoștință acceptarea din motive neimputabile, contractul totuși se încheie. Dacă destinatarul ofertei nu ia la cunoștință acceptarea din motive imputabile, efectul este același, contractul se încheie (cu titlu de sancțiune a ofertantului).

Dacă ne raportăm la aplicarea în timp a normelor civile, regulile care consacră teoria recepțiunii ofertei nu sunt însă aplicabile dacă oferta de a contracta a fost expediată înainte de intrarea în vigoare a Codului civil.²¹

6.

Noul Cod civil consacră, ca excepție veritabilă de la principiul forței obligatorii a contractului (*pacta sunt servanda*) instituția impreviziunii în contracte (art. 1271 C. civ.).²² În principal, părțile sunt ținute să își execute obligațiile, chiar dacă executarea lor a devenit mai oneroasă, fie datorită creșterii costurilor executării propriei obligații, fie datorită scăderii valorii contraprestației.

Cu toate acestea, dacă executarea contractului a devenit excesiv de oneroasă datorită unei schimbări excepționale a împrejurărilor care ar face vădit injustă obligarea debitorului la executarea obligației, instanța poate să dispună:

- adaptarea contractului, pentru a distribui în mod echitabil între părți pierderile și beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor;
- încetarea contractului, la momentul și în condițiile pe care le stabilește.

Intervenția judecătorească în contracte pe temeiul impreviziunii este posibilă numai dacă:

19 Törku 2011, 159.

20 Potrivit art. 35 Cod comercial contractul sinalagmatic nu se consideră încheiat „dacă acceptarea n-a ajuns la cunoștința propuitorului”.

21 Codul civil. Această regulă se aplică și în cazul art. 1193 alin. (2).

22 Zamșa 2011, 13–33; Dobrev 2011, 251–261.

- schimbarea împrejurărilor a intervenit după încheierea contractului;
- schimbarea împrejurărilor, precum și întinderea acestora nu au fost și nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului;
- debitorul nu și-a asumat riscul schimbării împrejurărilor și nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că și-ar fi asumat acest risc;
- debitorul a încercat, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile și echitabile a contractului.

În legătură cu instituția impreviziunii, s-a arătat că „criza economico-financiară, care conduce la schimbarea împrejurărilor la care se face referire în alin. (2) al art. 1271 nu este însăși criza contractului, ci a mediului economic, cu toate acestea, criza mediului influențează executarea contractului în sensul prejudicierii eficienței acestuia”.²³ Instituția impreviziunii, în acord cu principiile generale care guvernează aplicarea legii civile în timp, se aplică numai contractelor încheiate după intrarea în vigoare a Codului civil.²⁴ În condițiile crizei economico-financiare, se vor crea astfel două tipuri de contracte: debitorii din contractele supuse noilor reglementări vor avea la îndemână regulile care guvernează impreviziunea, față de debitorii din contractele guvernate de vechiul Cod, care nu pot invoca aceste reguli protective.

7.

Art. 1274 din Codul civil introduce o schimbare de concepție în ceea ce privește transferul riscurilor în contractele translative de proprietate.

În lipsă de stipulație contrară, cât timp bunul nu este predat, riscul contractului rămâne în sarcina debitorului obligației de predare, chiar dacă proprietatea a fost transferată dobânditorului. În cazul pieririi fortuite a bunului, debitorul obligației de predare pierde dreptul la contraprestație, iar dacă a primit-o, este obligat să o restituie.²⁵ În concepția Codului civil din 1864, în contractele translative de proprietate, proprietatea s-a transmis prin efectul consimțământului părților, lucrul rămânând în rizico-pericolul dobânditorului, chiar când nu i s-a făcut tradițiunea lucrului.²⁶

Dispozițiile art. 1.274 din Codul civil privitoare la transferul riscurilor în contractele translative de proprietate se aplică numai contractelor încheiate după intrarea în vigoare a noului Cod civil.²⁷

23 Turcu 2011, 339.

24 Legea nr. 71/2011. Art. 107.

25 Cu toate acestea, creditorul pus în întârziere preia riscul pieririi fortuite a bunului. El nu se poate libera chiar dacă ar dovedi că bunul ar fi pierit și dacă obligația de predare ar fi fost executată la timp.

26 Codul civil din 1864. A se vedea art. 971, 1156, 1335 și 1358 alin. (2).

27 Legea nr. 71/2011. Art. 108.

8.

Problema imputației plății și-a găsit și ea o reglementare precisă în noul Cod. Prin imputația plății se înțelege determinarea datoriilor care se sting într-o anumită ordine dintre multiplele datorii pe care unul și același debitor le are față de unul și același creditor.²⁸ Plata efectuată de debitorul mai multor datorii față de același creditor, care au același obiect, se impută asupra acestora în principal conform acordului părților.²⁹

În lipsa acordului părților, imputația se poate face de către debitor, de către creditor sau în temeiul legii, automat.

Debitorul mai multor datorii care au ca obiect bunuri de același fel are dreptul să indice, atunci când plătește, datoria pe care înțelege să o execute. Plata se impută mai întâi asupra cheltuielilor, apoi asupra dobânzilor și, la urmă, asupra capitalului. Debitorul nu poate, fără consimțământul creditorului, să impute plata asupra unei datorii care nu este încă exigibilă cu preferință față de o datorie scadentă, cu excepția cazului în care s-a prevăzut că debitorul poate plăti anticipat (termen în favoarea debitorului). În cazul plății efectuate prin virament bancar, debitorul face imputația prin mențiunile corespunzătoare consemnate de el pe ordinul de plată.

În lipsa unei indicații din partea debitorului, creditorul poate, într-un termen rezonabil după ce a primit plata, să indice debitorului datoria asupra căreia aceasta se va imputa. Creditorul nu poate imputa plata asupra unei datorii neexigibile ori litigioase. Atunci când creditorul remite debitorului o chitanță liberatorie, el este dator să facă imputația prin acea chitanță.

Dacă niciuna dintre părți nu face imputația plății, vor fi aplicate, în ordine, următoarele reguli ale imputației legale:

1. plata se impută cu prioritate asupra datoriilor ajunse la scadență;
2. se vor considera stinse, în primul rând, datoriile negarantate sau cele pentru care creditorul are cele mai puține garanții;
3. imputația se va face mai întâi asupra datoriilor mai oneroase pentru debitor;
4. dacă toate datoriile sunt deopotrivă scadente, precum și, în egală măsură, garantate și oneroase, se vor stinge datoriile mai vechi;
5. în lipsa tuturor criteriilor menționate anterior, imputația se va face proporțional cu valoarea datoriilor.

În toate cazurile, plata se va imputa mai întâi asupra cheltuielilor de judecată și executare, apoi asupra ratelor, dobânzilor și penalităților, în ordinea cronologică a scadenței acestora, și, în final, asupra capitalului, dacă părțile nu convin altfel.

Aceste reguli de imputație sunt aplicabile dacă plata se face după data intrării în vigoare a noului Cod civil, indiferent de data nașterii obligațiilor, adică și în cazul contractelor care au fost încheiate înaintea datei de 1 octombrie 2011.

28 Turcu 2011, 612.

29 C. civ. Art. 1506 alin. (1).

9.

Punerea în întârziere constă în somarea debitorului la executarea obligației (contractuale sau extracontractuale) făcută de către creditor sau care poate opera și de drept, în situațiile expres prevăzute de lege.

Punerea în întârziere este o precondiție a chemării în judecată sau a executării silită, și pentru a solicita rezoluțiunea sau rezilierea contractului ori pentru a solicita reducerea propriei obligații corelative, sau pentru a transfera riscurile la debitor: debitorul răspunde, de la data la care se află în întârziere, pentru orice pierdere cauzată de un caz fortuit, cu excepția situației în care cazul fortuit îl liberează pe debitor de însăși executarea obligației.³⁰

Dacă nu se efectuează punerea în întârziere înaintea chemării în judecată, sancțiunea nu este respingerea cererii ca prematur formulată (sau inadmisibilă), ci legea acordă șansa debitorului de a executa obligația într-un termen rezonabil, calculat de la data când cererea de chemare în judecată i-a fost comunicată. Dacă obligația este executată în acest termen, cheltuielile de judecată rămân în sarcina creditorului.³¹ Sunt cazuri când punerea în întârziere operează de drept, de exemplu în situația când nu a fost executată obligația de a plăti o sumă de bani, asumată în exercițiul activității unei întreprinderi (se aplică în continuare instituția punerii în întârziere de drept în materie comercială), sau când s-a stipulat în contract că simpla împlinire a termenului stabilit pentru executare produce un asemenea efect.³²

Ceea ce este important din punctul de vedere al aplicării în timp a normelor referitoare la punerea în întârziere, este că aceste norme sunt aplicabile în cazul obligațiilor devenite scadente după data intrării în vigoare a Codului civil, indiferent de data nașterii obligației.³³

10.

În materia contractului de sublocățiune, în cazul de neplată a chiriei cuvenite în temeiul locațiunii, locatorul îl poate urmări pe sublocatar până la concurența chiriei pe care acesta din urmă o datorează locatarului principal (adică locatorul are la dispoziție o acțiune directă împotriva sublocatarului).

Plata anticipată a chiriei către locatarul principal nu poate fi opusă locatorului. Locatorul își păstrează acest drept și atunci când creanța având ca obiect chiria datorată în temeiul sublocățiunii a fost cedată. Locatorul poate, de asemenea, să

30 Art. 1525 C. civ.

31 Art. 1522 alin. (5) C. civ.

32 Pentru alte situații când punerea în întârziere operează de drept, a se vedea art. 1523 C. civ.

33 Legea nr. 71/2011. Art. 103.

se îndrepte direct împotriva sublocatarului pentru a-l constrânge la executarea celorlalte obligații asumate prin contractul de sublocațiune.³⁴

Aceste reguli din Codul civil sunt aplicabile contractelor de sublocațiune încheiate după data intrării în vigoare a Codului civil, chiar și în cazurile în care contractul de locațiune s-a încheiat anterior acestei date.³⁵

11.

Prin noul Cod civil, se introduce o reglementare cu un deosebit interes practic pentru executarea silită a ratelor în materia contractului de rentă viageră (art. 2250 C. civ.). În caz de neîndeplinire a obligației de plată a ratelor scadente, credentierul poate cere sechestrul și vânzarea bunurilor debirentierului, până la concurența unei sume suficiente spre a asigura plata rentei pentru viitor.³⁶ După ce a fost obținută în urma vânzării bunurilor debirentierului, suma se consemnează la o instituție de credit și va fi plătită credentierului cu respectarea cuantumului și scadențelor convenite prin contractul de rentă viageră.

Aceste dispoziții se aplică și contractelor de rentă viageră încheiate înainte de data intrării în vigoare a Codului civil, în cazul neîndeplinirii obligației de plată a ratelor de rentă scadente după această dată.

Fiind un contract aleatoriu, în cazul contractului de rentă viageră, debirentierul este ținut la plata rentei până la decesul persoanei pe durata vieții căreia a fost constituită renta, oricât de împovărătoare ar putea deveni prestarea acesteia.³⁷

Totuși, regulile impreviziunii (art. 1271 C. civ.) sunt aplicabile și acestui tip de contract în privința împrejurărilor survenite pe parcursul executării contractului, care nu sunt determinate de durata vieții persoanei până la decesul căreia a fost constituită renta. În consecință, impreviziunea se poate invoca, cu anumite nuanțări (exceptarea situației în care ratele devin excesiv de oneroase datorită duratei vieții credentierului) și în cazul acestui contract aleatoriu.

34 Art. 1807 C. civ. A se vedea și Moțiu 2011, 167.

35 Legea nr. 71/2011. Art. 128.

36 Această sumă se stabilește, în condițiile legii, pe baza unei expertize întocmite în conformitate cu metodologia de calcul aplicabilă în cazul asigurărilor de viață, ținându-se seama, printre altele, de ratele deja încasate de credentier, de vârsta și de starea acestuia. Cheltuielile expertizei sunt suportate de debirentier. Dacă debirentierul intră în lichidare, credentierul își poate realiza dreptul la rentă înscriind în tabloul creditorilor o creanță al cărei cuantum se determină prin expertiza menționată anterior.

37 C. civ. Art. 2252 alin. (2).

12.

Din analiza succintă a câtorva aspecte de aplicare a legii civile în timp în materia contractelor, rezultă complexitatea problemelor specifice ridicate de situațiile juridice tranzitorii. Dacă legea civilă nu poate avea efecte retroactive, sunt situații în care legea veche, Codul civil din 1864, ultraactivează. De exemplu, în cazul analizat la punctul 3. din prezentul articol, dacă negocierea a început înaintea datei de 1 octombrie 2011, chiar dacă contractul s-a încheiat ulterior acestei date, se aplică prevederile legislației vechi, care pentru încheierea unui contract stabilesc necesitatea realizării consimțământului asupra tuturor elementelor contractuale, nu numai asupra celor esențiale. Situația este similară în cazul în care analizăm regulile privind momentul și locul încheierii contractului. Vechea reglementare ultraactivează, adică guvernează sub acest aspect chiar și contractele încheiate după data de 1 octombrie, dacă oferta de a contracta a fost expediată înainte de această dată.

Dacă, în general, efectele contractelor sunt guvernate de legea în vigoare la data încheierii lor, nici acest principiu nu este ocrotit de excepții. De exemplu, regulile privind imputația plății din noul Cod civil sunt aplicabile și în cazul contractelor care au fost încheiate înaintea datei de 1 octombrie 2011 sau procedura specifică de executare în materie de rentă viageră privește și efectele contractelor încheiate înainte de data de 1 octombrie 2011, dacă scadența ratelor se situează după data intrării în vigoare a noului Cod civil. Aceste soluții decurg din principiul aplicării imediate a legii civile noi.

Astfel, neretroactivitatea, aplicarea imediată a legii noi și ultraactivitatea toate produc efectele lor specifice, în funcție de situația concretă, iar textul legal aplicabil trebuie identificat și stabilit de la caz la caz, cu ajutorul principiilor generale și a regulilor derogatorii.

Referințe

- BOROI, G. 2010. *Drept civil. Partea generală. Persoanele*. București.
- CONSTANTINESCU, M.—IORGovan, A.—MURARU, I.—TĂNĂSESCU, E. S. 2003. *Constituția României revizuită. Comentarii și explicații*. București.
- DRĂGANU, T. 1998. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar, I*. București.
- DOBREV, D. 2011. O cutie a Pandorei în noul Cod civil. In: Uliescu, M. (coord.): *Noul Cod civil. Comentarii*. București.
- ELIESCU, M. 1967. Aplicarea legii civile în timp și în spațiu. Conflictele de legi. In: *Tratat de drept civil, I. Partea generală*. București.

- PERJU, P. 2011. Conflictul de legi în timp în reglementarea noului Cod civil și a Legii pentru punerea în aplicare a acestuia. *Dreptul* 9.
- TURCU, I. 2011. Noul Cod civil. *Legea* 287/2009.
- ZAMȘA, C. 2011. Impreviziunea în lumina legii de aplicare a noului Cod civil. Reflectarea noii concepții asupra contractului. *Revista Română de Drept al Afacerilor* 2011/5. 13–33.